

ALFARCO

ALFARO

Joan Fuster

No m'és gens fàcil, ara, escriure unes poques ratlles sobre Andreu Alfaro. Molts anys d'amistat entranable, molts anys d'admiració —de fascinació, diria— davant la trajectòria del seu treball, en comptes de despertar-me una forma o altra d'eloqüència, em cohibeixen. És com una mena de por a triar paraules que a mi em semblarien precisament les exactes, i que el lector les interpretàs com un típic recurs a l'elogi trivial o com versàtil exercici retòric, d'aquells que els professionals de la crítica d'art elaboren per eixir del pas amb esfumatures críptiques. I no voldria que fos així. I en negar-m'hi, ¿quina alternativa em queda? L'estudi detallat de l'obra d'Andreu Alfaro, la cronologia, les vicissituds estètiques, la tranquil·la expansió del seu prestigi a través d'Europa, ja l'ha fet una persona experta: no era, o sóc, jo qui el *podia* fer. ¿I un judici —no encara final, gràcies a Déu— de l'Alfaro «artista»? Tampoc. No *sabria* fer-lo. Ni em pertocaria. La meua condició d'«espectador» de la vida i de la cultura —més de la cultura que no de la vida— no em permet sinó aventurar opinions d'una subjectivitat primària, en la qual, ho confesse, intervenen factors d'apassionament o de repulsa que, sovint, ni jo mateix trobe justificats, però que són meus. Contemplant un quadre, una escultura, un edifici, sentint unes músiques, repassant llibres, mai no sé fins a quin punt la meua reacció procedeix d'una simpatia intel·lectual, d'una anècdota específica, d'una inèrcia assumida per la gent de la meua edat, o simplement per la sorpresa. En pintura, per exemple, mai no he amagat la meua estupefacció enfront dels apòstols Piero i Pablo, inesgotables, ni l'alegria que em proporciona Chagall o la intriga que em provoca Jeroni Bosch, ni les perplexitats que m'exciten els pintamones romànics del Pirineu, i Joan Miró, i mitja Itàlia quatrecentista, i... I de fet, són tantes coses, tants estils, tantes manies, tants museus, tantes esglésies, tants skires en el seu moment, que, al capdavall, els meus ulls s'han acostumat —o la meua sensibilitat— a un sincretisme suau i hedonístic. «Tot és bell, el verd i el vermell», deia el poeta Joan Maragall. O potser és pur alexandrinisme. Hi faig les meues exclusions: Salvador Dalí, Chirico, Tanguy, l'avorriment geomètric de Mondrian.

El resultat és arbitrari, però com que és per al meu ús personal i intransferible, i no tinc la pretensió de pontificar, crec que ja vaig «arreglat» per al que em resta de viure. Una opció diferent em semblarà perfectament plausible.

¿I per què no? Jo no sóc tu, i les meues preferències no han de ser les teues, de manera necessària. Cosa distinta seran les valoracions que en facen els historiadors i els crítics, els marxants i les empreses de subhastes: és tot un altre món, per a mi. Al cap dels segles, de cinc o sis segles, hem decidit que unes determinades superfícies acolorides són «art»: «pintura». I n'hem fet erudició i compra-venda. Ara: una vegada acceptat el concepte d'«art» sobre aquesta base mínima —continue parlant de «pintura»—, la conclusió immediata és que qualsevol cosa pot ser «art» —pintura o no— perquè no necessita justificació, és, i prou. Que tinga client o no és un altre problema. Encara no ens hem després de la noció d'«avantguarda», ja quasi centenària, i l'obsessió generalitzada dels artistes plàstics sembla ser superar l'«avantguarda» corresponent: la veritat és que, si una bona part de l'«avantguarda» —l'autèntica, en el temps— fa ja la impressió de ser una amable arqueologia, no és menys evident que la majoria dels artistes actuals no fan més que repetir-ne les fórmules, o, en tot cas, afegir-hi procediments o bromes —tècnics els procediments, fisiològica alguna broma— que només tenen incidència en algun circuit de col·leccionistes. Si la pintura d'Andy Warhol, posem per cas famós, es basa en la polaroid, d'una banda, i en la pixarrada d'ell i dels seus amics sobre uns determinats llenços —la pixarrada o el semen—, l'episodi comença i acaba en ell mateix. Algú paga, i ja ens trobarem tots junts en la glòria celestial... Aquesta divagació m'ha allunyat d'Andreu Alfaro. O tot al contrari. Tenia ben present l'Alfaro en recapitular al meu aire alguns aspectes de l'anomenat «art contemporani», amb la convicció que és «art» i és «contemporani»: vull dir, d'ara. ¿I per què no? Els grafitis del metro de Nova York ¿no han ingressat en galeries conspícues, i se n'han publicat catàlegs eminents? I simultàniament, hi ha una multitud de pinzells que continua aplicada a les marines, a les natures mortes i al retrat —sense polaroid—, amb una manufactura desesperadament tradicional. No cal dir que els informalistes, ara amb una altra etiqueta potser, abunden. I mil més predisposicions.

Quan Andreu Alfaro començà a «fer», dibuixava i pintava. De les pintures d'Alfaro no en conserve un record massa clar; dels dibuixos, sí. Alfaro ha estat sempre un gran dibuixant: és possible que per això ha esdevingut un gran escultor. La relació dibuix-escultura —més que la de dibuix-pintura— em sembla molt estricta. Una línia és una aresta, un buit és un buit, un volum és un càlcul. No entraré en els repertoris gràfics dels grans escultors: els esbossos, les variants, les correccions. Una escultura, tradicionalment, ha eixit d'una sèrie de dibuixos previs. En Andreu Alfaro, molts dels dibuixos que ha fet no eren dibuixos «previs» per a una escultura: eren, i són, «dibuixos», d'una agilitat i d'una excel·lència excepcionals. Jo ja sé que, quan Andreu Alfaro llegirà aquestes planes malforçades, trobarà que la meua «fe» en el dibuixant és equivocada: ell, ara, és escultor. Si algun dia, algú pot arribar a catalogar els dibuixos que Alfaro ha fet, i publicat, i ordenar-los i reproduir-los, el conjunt seria gloriós. I divertit. Des del dibuix publicitari —Alfaro ha treballat en la publicitat amb una eficàcia extraordinària— fins a les il·lustracions de les pàgines literàries provincianes que féiem a València els seus amics, el repertori demostra una «habilitat» insòlita: una habilitat combinada amb un punt de fantasia i amb una sensibilitat «realista» clara. En el periòdic «Jornada» n'hi ha moltes mostres; *Un món per a infants*, llibre que vam fer a mitges, és una delícia; a casa meua conserve encara, i per a sempre, dibuixos de l'Alfaro, destinats a la premsa o a llibres que mai no van ser editats. Era la línia. Més tard, i en un espai entre escultura i escultura, ha dibuixat *El cos humà*. Jo només l'he vist de passada: és un llarg i dens *continuum* figuratiu, de cossos jovials i bells. L'Alfaro és un individu vitalista, i en els últims anys ha caigut en el parany de Goethe. Parlar

amb l'Alfaro, últimament, era parlar de Goethe. Goethe fou un personatge confús: un il·lustrat i un romàntic. I enorme. No l'hem tingut tan a prop com hauria calgut, i a mi, personalment, sempre m'havia oprimat. Era massa «gran»: una espècie de muntanya. L'Alfaro ens ha fet un Goethe familiar: més el racionalista que el del *Sturm und Dang*. I ell, amb Goethe, ha fet dibuixos i escultures. ¿Quan passa Alfaro del dibuix a l'escultura? De la línia dibuixada a una matèria tridimensional. Jo no ho sabia dir. L'Alfaro es va dedicar a l'escultura, si no estic equivocant, quan va descobrir que el llapis —el dibuix— no era «suficient»: que l'espai s'escapava del paper i entrava en l'aire. Un dibuix es podria convertir en un «cos» més practicable. Un dibuix pot ser vist d'una manera (no de moltes); una escultura és visitable pels quatre punts cardinals. L'escultura pot quedar sent un bibelot: una figureta per als premis Octubre o per a animar els Països Catalans a domicili. Aquestes temptatives inicials es convertien en projecte de monument. Alfaro té escampada per Europa una notable quantitat d'escultures en places i carrers. Són estructures sense febre, racionalistes, en les quals no hi falta ni hi sobra res. M'atreviria a dir, finalment, que Andreu Alfaro, enmig dels embolics de les «avantguardes» i de les «postavantguardes», ha mantingut un criteri insòlit: el de la «perfecció». La paraula «perfecció» és ambigua, ja ho sé. En privat, Alfaro sol dir que l'«escultura» està en decadència des d'abans dels grecs clàssics. Són coses que es diuen. Miró deia que la pintura estava en decadència des de les Coves d'Altamira. Miró no era imbècil, ni tampoc ho és l'Alfaro. Es tracta, en tots dos casos, de trobar una referència «antiga» que pogués animar una innovació. Del llapis, l'Alfaro potser accedí al fang, no ho sé, i en tot cas, a uns elements metàl·lics. Darrerament ha acudit a la pedra. Els sentits humans no poden emancipar-se de la realitat: veure, tocar, olorar, sentir, i algun més. La realitat de l'obra d'art és ella mateixa, i la conjunció dels sentits corporals que s'hi apunten. I la utilitat que en traiem. ¿Què és l'arquitectura —o l'urbanisme, no se sap mai—, i quina combinació hi pot tenir l'escultura o la pintura? ¿I la música? ¿I la cosmètica, que no ha ingressat en l'Acadèmia, però que és un negoci tan important com els altres, els dels cinc sentits corporals?... Tot això que, a propòsit d'Andreu Alfaro —i que no en té la culpa—, vaig insinuant, ens duu als altres mecanismes de la «cultura» d'avui: la imatge televisiva, l'analfabetisme promocionat pels Estats, la ignorància planificada contra la Natura i els desastres ecològics, la propaganda de les guerres, la instrucció en els fanatismes... Quan Alfaro em parla de Goethe, que no és sant de la meua devoció, crec que és preferible tenir un Alfaro a tenir un Goethe. Ara com ara.